

Fra marinen til kystartilleriet

Af Gerhard Saalfeld

Oversat af Siegfried Lorenzen, Marco Hansen og Bent Baagø Anthonisen

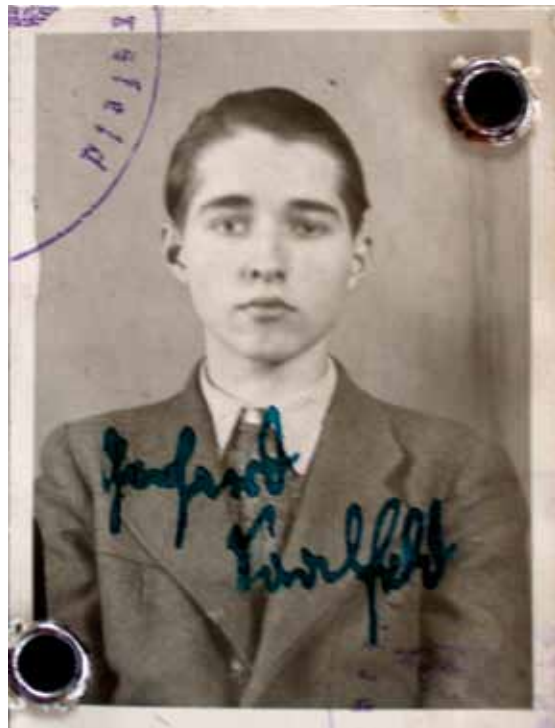
Om få dage skulle vi så rejse. Nyheden var allerede sivet ud for lang tid siden. Der var bare ingen, der havde nogen idé om, hvem der skulle af sted, og hvor turen skulle gå hen. Mandag den 23. januar 1945 forberedte instruktørerne rekrutterne fra 4. kompagni/8. afd. i marinens kørselstjeneste fra Emden på deres forestående rejse således:

To uddannelsesbefalingsmænd mødte op i stuen ved 22-tiden. Stueformanden råbte "Giv agt!" Alle sprang op som foreskrevet og stod ret. Han meldte: "Stue 65! 12 mand i alt! I gang med fritidsbeskæftigelse!" Den ene af befalingsmændene forklarede, at han med henblik på den forestående rejse ønskede at øve togskift på banegårdene sammen med os. At stige på togene betød i det her tilfælde: op i sengene.

Den første kommando lød herefter: "På toget til Leer/Ostfriesland! Sid op!" Alle 12 rekrutter sprang eller klatrede op i deres senge. Vi havde fire sengetårne af jern med hver tre senge i to meters højde. Næste punkt på dagsordenen var så: "Der er togskifte i Leer/Ostfriesland, og det sker via en tunnel under sporene." Alle 12 mand skulle nu ud af sengene igen, kravle under dem og så op i sengene igen. "Vi er ankommet til Bremen. Her er en viadukt. Alle mand op over sengene!" Da vi havde øvet et passende antal gange, lignede sengene en slagmark. Både de to befalingsmænd og vi selv havde det dog rimeligt skægt. Den sidste kommando lød derefter: "Opklaring af stue og senge! Stueeftersyn om 10 minutter! Derefter sluk lyset og så er der ro i skuden!" Vi så ikke så meget som skyggen af en instruktør mere.

Typisk for militæret skete der dagen efter noget helt andet end det, vi regnede med. Under morgenappellen med bekendtgørelse af dagsbefalingen i kasernegården

læste kommandobefalingsmanden lige pludselig navnene op på dem, der skulle forflyttes. Fra stue 65 blev det Karl Harling, Hannes Maass, Eckhard Steier og mig. Så lød ordren, at vi straks skulle klargøre alle vores uniformssæt,

Gerhard Saalfeld 17 år og på vej i trøjen.

den grå feltuniform undtaget, køjesæk samt geværet til aflevering samme formiddag.

Ternerne var altså kastede. Hurtigere, end vi havde håbet, skulle vi tage afsked med marinen. Stik imod ordren hoppede vi denne dag alligevel en sidste gang i vores blå uniform med den toradede sømandspjækkert, og på trappen bag ved kantinebygningen tog jeg så et par billeder med min Agfaboks.

Under frokosten fik vi ordre til at møde i kælderen for at modtage marchforplejning. Ved den efterfølgende middagsappel stillede vi som vanlig op i hestesko. Efter vagthavende seniorsergents melding til kaptajnløjtnanten, chefen for uddannelseskompagniet, læste denne storadmiral Dönitz' forlægningsordre højt for os. Han glemte i sin afskedstale ikke at henvise til, at vi ved vores tjeneste i hæren havde værsgo' at opføre os som mænd og ikke vanære marinen. Han sluttede med det sædvanlige "Sieg Heil". Efterfølgende gav kommandobefalingsmanden os ordre til om en time at stå klar til afmarch med vores oppakning.

Marchen til banegården i Emden endte med en overraskelse. Der stod en række lytogsvogne parat til os. Det kunne tyde på en længere rejse.

Sammen med tre andre kammerater fandt Karl Harling, Hannes Maass og jeg en kupé. Rejsetiden fordrev vi med kortspil. På ingen af stationerne behøvede vi at skifte, så vore øvelser under og over sengene var forgæves. Uden stop kørte vi gennem stationerne. Selv i Hamburg var der intet ophold. Det var koldt udenfor, frostvejr, så jo længere vi kørte mod nord, jo større voksede iskrystallerne på ruderne sig. Som tiden gik, var mørket faldet på, og vi kunne ikke mere følge med i turen. Der var mørklægning. Alle lys på banegårdene var slukkede, og byskiltene forblev i mørket. I vores kupé og i gangene var belysningen meget svag, så trætheden kom over os, og vi krøb sammen i vores overfrakker og prøvede at få en smule søvn. Vi blev efter nogle timer vækket af en sergent, der ledsagede transporten. Han meddelte os, at vi nu var i Danmark og om kort tid ville nå Oksbøl. Der ville vi blive fordelt på de forskellige

nye enheder. Han tilføjede yderligere: "I kommer til kystartilleriet, så I bliver ved vandet."

Vejen til øvelsesterrænets lejr gik gennem det sne-dækkede Oksbøl. Vi blev indkvarteret i en kold barak, hvor

Rygsækken blev Gerhard Saalfelds trofaste rejsekammerat. Han havde den med, da han rejste med toget mod en ukendt destination, der viste sig at være Houvig. Et lille halvt år senere havde han den med hjem igen. Nu er den udstillet på Ringkøbing Museum.

Udgravningen af Saalfelds bunker gav ingen feltflasker, men vi fandt en lille tallerken fra det tyske militærs almindelige feltudstyr.

Tysk feltstøvle med 63 år i mudder og saltvand på bagen. Mon den var med på den våde mørke tur fra Ringkøbing til Houvig den aften i januar 1945?

der stod en brændeovn midt på gulvet. Gentagne gange prøvede vi at få fat i vores brændselsration. Med kolde fødder og stivfrosne fingre tog vi så affære og begav os af sted selv for at finde noget brændbart. I en smadret barak i nærheden uden døre og vinduer fandt vi træ – planker af allerede ødelagte gulve – og kort tid efter brændte der en varmende ild i vores barakovn. Dråberne af den is, der tøede på vinduerne, frøs dog straks igen på det kolde gulv.

Efter at vi havde spist vores aftenforplejning, lagde vi os for natten i vores uniform med overfrakke på de forhåndenværende halmsække på etagesengene. Da det blev morgen, vågnede vi af kulden på stuen. Vores frivillige messegaster, der skulle hente kaffe og morgenmad, vendte tomhændede tilbage. Uddelingen af morgenkaffe var slut. De havde fået at vide, at her på stedet sluttede morgenens kaffeudskænkning kl. 8.

I mellemtiden så vi os omkring i lejren, og vi var forbavsede over at møde tyske flygtninge fra Østpreussen. Så kunne vi bedre forstå, at lejren virkede noget uorganiseret, og at der var mange ting, som manglede. En af lejrens ordonnanser gav os besked om, at "dem fra marinen skulle se at indfinde sig på kommandantkontoret." Lejrledelsen skulle foretage den obligatoriske registrering i vores soldaterbøger og sørge for inddelingen til de nye enheder. Igen

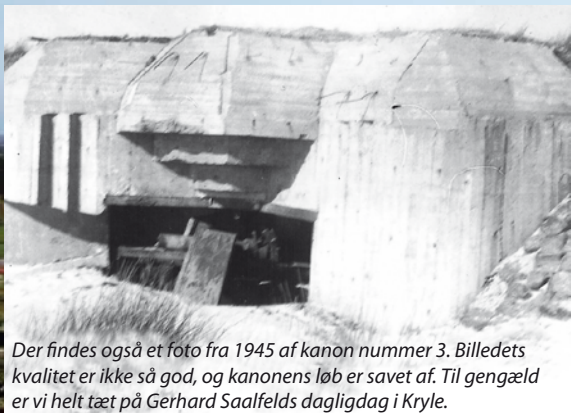
gik der mange timer med ventetid, indtil det endelig lød: "Kl. 9 i morgen tidlig, afmarch til Varde." Vi havde endnu ikke fået oplyst, hvor vores nye enhed befandt sig.

Sammen med aftensmåltidet modtog vi morgenmaden til den næste dag. Det viste sig at være ret forudsendende af mig at gemme resten af aftenteen i min feltflaske. For heller ikke den følgende morgen havde vi muligheder for morgenvask endsiige frisk kaffe. Vores kaffehentere var kommet for sent af sted igen.

Det varede ikke længe, før der blev kaldt til afmarch. Vi drog i løs orden gennem et landskab dækket af ny sne i retning mod Varde. Turen i gråvej og med kold vind fra sydøst gennem den efterhånden 30-40 cm høje sne var besværlig. Marchkolonnen gik efterhånden mere over til løs orden. Karl, Johannes og jeg dannede en lille gruppe og forsøgte gensidigt at opmuntre hinanden. Da vi havde trasket i timevis gennem sneen, dukkede der nogle huse op ved vejkanterne. Fra et hus trådte to kvinder ud på vejen med en spand med dampende varm te. Hver af de forbi-passerende soldater fik tilbud om at fylde koppen fra feltflasken. Det tilbud tog vi imod med taknemlighed. Mon kvinderne havde bemærket vores unge ansigter? Vi var jo kun 17 år gamle. På grund af den gestus, de to kvinder viste os, opstod der en tillid mellem os og befolkningen.

Den næstnordligste kanonbunker (nr. 2) fotograferet af dansk efterretningsofficer Fritz G. Tillisch, 4. september 1945. Bemærk hvordan havet og blæsten så kort tid efter befrielsen allerede havde lagt en sandvold foran den gamle franske kanon. Stranden ændrer sig hele tiden.

Der findes også et foto fra 1945 af kanon nummer 3. Billedets kvalitet er ikke så god, og kanonens løb er savet af. Til gengæld er vi helt tæt på Gerhard Saalfelds dagligdag i Kryle.

Først senere i støttepunktet, ved mødet ved bommen med de danske byggearbejdere, der dagligt mødte op til deres projekter, viste det sig at være til fordel for begge parter.

På mine senere ferierejser til Danmark har jeg gentagne gange på vejen fra Nymindegab til Varde forsøgt at finde dette hus for at aflevere en sen tak. Efter besøget på den tyske flygtninge- og soldaterkirkegård i Oksbøl har jeg på vejen til Varde desværre heller ikke her genfundet huset. På grund af de mange nye bygninger tager det hele sig ganske anderledes ud i dag.

Fra Vardes bygrænse marcherede vi så atter i samlet orden mod banegården. Her stod flere godsvogne parat til os. Vognene var foret med halm. Tidligt på eftermiddagen blev togvognene koblet på et persontog, og turen fortsatte mod nord. Ved mørkets frembrud ankom vi til Ringkøbing.

En befalingsmand jog os ud af togvognene. Efter at vi var trådt an, hilste han på os og sagde: "Jeg er oversergent Nüsslein. I hører nu til i et hærkystbatteri. Der er ca. 8 km march foran os. Oppakningen bliver transporteret på vores

Kryle-stillingen set fra oven i 2010. Den store bunker midt i billedet er ildlederbunkeren, og den første betonklods over den (mod syd) er Saalfelds bunker.

lastvogn." Vi kunne uden for banegården se en 1,5 tons lastbil vente på os. Det med transporten af vores rygsække var en lettelse. For et par stykker ville nok være gået ned på endnu en march gennem den høje sne med rygsække.

I mellemtiden var vinden slået om og kulden aftaget. Sneen begyndte at tø. Det var ikke en meget befærdet vej, der førte ud af Ringkøbing forbi nogle lave huse. Vi gik atter time efter time i løs marchorden gennem sne, der efterhånden nåede til knæene. "Af sted, mine herrer, vi skulle gerne nå inden for hegnet i dag." Med disse ord hersede befalingsmanden med os igen og igen. Imens var vi blevet trætte og sultne og snublede gennem sneen. Støvler, gamacher og det nederste af buksebenene var allerede gennemblødt, da han samlede os omkring sig for at vise en ny marchretning og for at fortælle: Om nogen af os kendte fodboldklubben i Nürnberg? Han havde i mange år spillet store kampe i klubben mod kendte modstandere. Han kunne blive ved med at fortælle om mange kampe og til lod ingen afbrydelse. På denne måde sørgede han for at vi ikke følte, turen var så lang.

Kursskiftet må have været ved Søndervig, hvorefter han meddelte os, at der nu kun var to kilometer tilbage. Fra Ringkøbing til Kryle i Houvig havde vi faktisk i alt marcheret 14 km. Endelig nåede vi ved 22-tiden bommen ved indgangen til støttepunkt Kryle. I marketenderibarakkens spisesal blev vi budt velkommen af stillingschefen, en sympatisk benamputeret 25-30-årig løjtnant. Da han hørte, at vi ikke havde fået et varmt måltid hele dagen, sørgede han for at kokken serverede varm suppe og te. Vi var taknemlige og slugte det sene varme måltid. Ved fordelingen til de forskellige kanoner havde vi mulighed for at ønske hvilke kammerater, vi kunne tænke os at være sammen med. Igen var det Karl, Hannes og mig, der meldte os samtidig. Da der manglede endnu en, kaldte vi på Eckhardt Steier fra stue nr. 65 i Emden.

Vi blev tildelt kanon nummer 3. Og så lød det fra chefen, at antrædning først var kl. 9 næste morgen. Vi skulle først komme os efter strabadserne. Kanonens kommandør,

en østriger, tog os under sine vinger og førte os i mørket forbi forskellige mandskabsbunkere, som vi næsten ikke kunne skimte, til beboelsesbunkeren for kanonmandskabet. Det gik nogle trin nedad. Gennem en panserdør kom vi i bunkerrummet, som blev oplyst af en elpære, der hang fra loftet. Her blev vi så modtaget af tre kammerater, som lå i deres køjer.

Men det var først ved middagstid næste dag efter vagt-afløsningen, vi lærte hinanden at kende. Af de frie køjer valgte jeg den nederste af tre, der var ophængt i kæder over hinanden. Derudover fik hver tildelt et lille skab til forplejning, vaskegrej og de private ejendele, vi måtte medbringe. Kanonkommandøren gjorde os opmærksomme på, at en af os tidligt hver morgen i 10 minutter skulle betjene ventilatoren for frisk luft. Vi nyankomne sov den aften straks efter, at vi havde lagt os.

I udstillingen Hvad bunkeren gemte på Ringkøbing Museum fortæller Gerhard Saalfeld, hvad der gik gennem hans hoved, da han som 81-årig gik på sin køje.